

IN MEMORIAM MARILENA FLORESCU (27 septembrie 1932 – 23 noiembrie 2017)

Născută pe plaiurile Moldovei de sud, în patria vinului, la Nicorești (Tecuci, jud. Galați), Marilena Florescu și-a făcut studiile universitare la Iași, absolvind Facultatea de Istorie-Filologie, Secția Istorie în 1955, când a primit și diploma de merit în specialitatea Istorie. Doi ani mai târziu, în 1957, a fost angajată la Institutul de Istorie al Academiei Române-Filiala Iași, ca cercetător stagiar, iar între 1955-1957 a lucrat în acord la același institut. În perioada 1964-1970 a ocupat postul de cercetător științific, iar în intervalul 1970-1993 a fost cercetător științific principal la Institutul de Istorie și Arheologie «A. D. Xenopol», iar apoi la Institutul de Arheologie (1990-1993), de unde a și ieșit la pensie în anul 1993.

Fire sudică, dinamică, dar, totodată, și timidă, Marilena Florescu și-a unit destinul cu Adrian C. Florescu, arheolog și istoric de renume, care a contribuit printre altele la înțelegerea mai profundă a perioadei Hallstatt și geto-dacice din Moldova.

Singură sau împreună cu soțul sau alți colegi a efectuat numeroase cercetări arheologice prin sondaje sau săpături sistematice de mare amploare, contribuind astfel la cunoașterea a numeroase situri arheologice moldave. Din păcate, din motive legate de comunicarea cu conducătorul de doctorat, nu și-a susținut niciodată teza (*Cultura Monteoru în sudul Moldovei*) și nici nu a vrut să o publice, deși manuscrisul l-a păstrat multă vreme. A avut mai multă grijă cu valorificarea lucrării de doctorat (de asemenea nesusținută !) a soțului său, Adrian Constantin Florescu, publicând cu sprijinul Institutului de Tracologie în 1991 la Călărași, *Repertoriul culturii Noua-Coslogeni din România – așezări și necropole*, în *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos*, vol. IX, seria Bibliotheca Thracologica I, în care s-a ocupat de note, legenda figurilor, ca și de indicele toponimic și cel onomastic.

De asemenea, trebuie să amintim și faptul că Marilena Florescu a redactat și textul monografiei referitoare la săpăturile din cele două cetăți getice de la Stâncești (jud. Botoșani), din sec. VI-III a.Ch. investigate de Adrian Florescu în intervalul 1960-1970, care reprezintă unele dintre cele mai importante obiective din spațiul cultural traco-getic.

Marilena Florescu a fost o cercetătoare cu merite recunoscute în preistoria României, participând la mai multe șantiere arheologice de importanță națională. Ne referim în primul rând la cercetările de la Trușești, dar și la cele din zona lacului de acumulare de la Bicz, respectiv, Buhalnița.

Deși domeniul său de activitate viza în principal epoca bronzului, Marilena Florescu a efectuat cercetări arheologice în mai multe situri aparținând culturii Cucuteni. Ne referim în primul rând la cercetările efectuate la Toflea – *Dealul Tănăsoaia* (jud. Galați), în intervalul 1970-1974, împreună cu Mircea Nicu, unde au fost cercetate cinci locuințe Cucuteni A. Din păcate, rezultatele cercetărilor au fost valorificate mult mai târziu de Daniela Alecsă, de la Muzeul de Istorie „Teodor Cincu” din Tecuci (în *Danubius*, XXXI Supliment, 2013, p. 107-152). Tot legat de cultura Cucuteni trebuie să menționăm și cercetările făcute împreună cu Viorel Căpitanu, între 1962-1966, la Țigănești – *Cetățuia* (jud. Bacău), unde a fost cercetată circa două treimi din suprafața totală a așezării, fiind investigate 18 locuințe, 26 gropi. Tot în acest punct unde s-au descoperit 418 idoli antropomorfi și o mare cantitate de material ceramic. Din păcate și despre acest obiectiv important avem doar informații sumare, nefiind realizat un studiu mai amplu cu privire la această așezare.

Dar, așa cum am precizat, domeniul principal de activitate al Marilenei Florescu a fost investigarea epocii bronzului, pentru care a adus contribuții importante cu privire la originea și evoluția sa, dar și referitor la aspecte privind viața materială și obiceiurile de înmormântare. Pentru cultura Monteoru a efectuat 12 săpături de amploare și sondaje în Moldova. Din păcate nu a reușit să realizeze monografiile sau lucrări de sinteză de mari dimensiuni pentru câteva dintre siturile de excepție pe care le-a cercetat. Ne referim în primul rând la necropola de la Căndești – *Coasta Nacului/Cetățuia* (jud. Vrancea), cercetată împreună cu colegii de la Muzeul de Istorie din Focșani, pe parcursul mai multor ani în intervalul 1962-1980 (cercetări continuate de Victor Bobi, 1980-1982), și unde s-au descoperit peste 750 de morminte (de inhumație și incineratie) aparținând diferitor faze ale culturii Monteoru (I_{c3}-I_{c2}-I_{c1}-I_b-I_a-II_a-II_b). Situl conține și resturi importante din alte epoci (Starčevo-Criș, Boian – faza Giulești, Cucuteni A, cultura Noua, La Tène geto-dacic, sec. II î.e.n. – I e.n.). O parte din documentația cu privire la acest sit s-a pierdut. După 1990, colegii de generație au încurajat-o să-și valorifice cercetările din acest punct, dar în ciuda susținerii pe care a avut-o, acest proiect nu a fost finalizat. Necropola respectivă, așa cum a apreciat și Marilena Florescu, este una dintre cele mai mari din sud-estul Europei și merita o tratare specială cu analize și concluzii ample. Prezentările succinte din articolele apărute în revistele de specialitate relevă însă importanța obiectivului.

O altă așezare foarte importantă este cea de la Mănăstioara – *Cetățuia* (cunoscută ca Mănăstioara Fitionești), unde M. Florescu a condus săpăturile în perioada 1965-1975 (continuate apoi de V. Bobi în 1979 în zona cu locuirile de epoca cuprului). Situl conține mai multe niveluri, cu materiale din epoca cuprului (Stoicani-Aldeni; cultura Cucuteni – faza A, 10 – locuințe și 25 gropi de provizii), epoca bronzului, respectiv, cultura Monteoru (șapte niveluri de locuire, Monteoru I_{c3}-II, cu bordeie și semibordeie) sau perioada La Tène. Din păcate și despre această săpătură de mare amploare avem doar informații parțiale.

Trebuie totuși să remarcăm faptul că rezultatele cele mai importante obținute pentru obiectivele de epoca bronzului investigate, ca și problemele legate de această perioadă au făcut obiectul a peste 40 de articole tipărite în revistele de specialitate și circa 60 de comunicări prezentate la sesiunile științifice din țară sau cu prilejul unor congrese internaționale de pre-și protoistorie (Belgrad, 1971) sau simpozioane organizate de Institutul de Tracologie din București. A fost una din cele mai bune cunoștințe ale epocii bronzului de la noi, iar expertiza sa nu era doar de „bibliotecă”, ci se baza pe cunoașterea realităților din teren, a materialelor rezultate din propriile cercetări sau a celor provenind din săpăturile altor colegi.

Probabil că maladia de care a suferit în ultima parte a vieții a împiedicat-o să ducă la bun sfârșit alte lucrări de amploare referitoare la siturile importante pe care le-a investigat, spre regretul colegilor și a celor apropiați, care îi apreciau cunoștințele, ca și puterea de muncă. O parte din manuscrisele redactate în ultimii ani de activitate și care ar fi putut fi publicate, s-au pierdut.

Rămâne în amintirea noastră și a posterității ca o cercetătoare pasionată, care a contribuit prin activitatea sa neobosită de șantier, dar și prin studiile sale, la mai buna cunoaștere a mai multor perioade din istoria Moldovei.

Odihnească-se în pace!

CORNELIA-MAGDA LAZAROVICI

LISTA LUCRĂRILOR:

Volume:

1. *Trușești. Monografie arheologică*, Iași-București, 1999 (împreună cu M. Petrescu-Dîmbovița și C. A. Florescu).
2. *Cetățile traco-getice din secolele VI-III a.Chr. de la Stâncești (jud. Botoșani)*, Ed. Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2005 (împreună cu A. Florescu).

Studii și articole:

1. *Șantierul de la Gîrceni, r. Negrești, reg. Iași*, in: *Materiale*, VI, 1959, 222-229 (împreună cu A. Florescu).
2. *Șantierul arheologic Bicz (reg. Bacău) –sectorul Buhalnița*, in: *Materiale*, VI, 1959, 57-88 (împreună cu A. Florescu).
3. *Șantierul arheologic Trușești*, in: *Materiale*, VII, 1961, 79-86 (împreună cu A. Florescu).
4. *Depozitul de obiecte de bronz de la Ulmi-Liteni (r. Hârlău, reg. Iași)*, in: *ArhMold*, I, 1961, 115-128.
5. *Săpăturile din așezarea din epoca bronzului (cultura Monteoru) de la Bogdănești*, in: *Materiale*, VII, 1962, 301-308 (împreună cu C. Buzdugan).
6. *Contribuții la problema începuturilor epocii bronzului în Moldova*, in: *ArhMold*, II-III, 1964, 105-126.
7. *Topoare de aramă și bronz descoperite la Găiceana (raionul Adjud, reg. Bacău)*, in: *ArhMold*, II-III, 1964, 445-452 (împreună cu V. Căpitanu).
8. *Câteva observații asupra evoluției bronzului timpuriu în Moldova*, in: *SCIV*, 16, 4, 1965, 649-661.
9. *Quelques problèmes concernant le début de la civilisation de Monteoru (à la lumière des recherches de sud-ouest de la Moldavie)*, in: *Dacia*, N. S., IX, 1965, 69-82.
10. *Bogdănești, reg. Bacău*, in: *Enzyklopedisches Handbruck zur Ur-und Frühgeschichte Europas*, Praga, 1966, 135-136.
11. *Contribuții la cunoașterea etapelor timpurii ale culturii Monteoru în Moldova*, in: *ArhMold*, IV, 1966, 39-44.
12. *Cercetări arheologice în așezarea din epoca bronzului (cultura Monteoru) de la Terchești (r. Focșani, reg. Galați)*, in: *SCIV*, 18, 2, 1967, 61-74 (împreună cu Gh. Constantinescu).
13. *Așezarea din epoca bronzului de la Mănăstioara-Fitionești*, in: *Danubius*, I, 1967, 61-74 (împreună cu Gh. Constantinescu).
14. *Câteva date referitoare la sfârșitul epocii bronzului în lumina ultimelor săpături efectuate de Muzeul de istorie Bacău*, in: *Carpica*, I, 1968, 35-48 (împreună cu V. Căpitanu).
15. *Descoperiri recente de obiecte de aramă și bronz din Moldova*, in: *Carpica*, I, 1968, 61-94 (împreună cu V. Căpitanu).
16. *Așezarea din epoca bronzului de la Podul Morii-Bărboasa*, in: *Carpica*, II, 1969, 25-34 (împreună cu V. Căpitanu).
17. *Cercetări arheologice de suprafață în jud. Bacău*, in: *ArhMold*, VI, 1969, 213-276 (împreună cu V. Căpitanu).
18. *Cercetările arheologice de la Podul Morii*, in: *Carpica*, II, 1969, 49-79 (împreună cu V. Căpitanu).
19. *Problèmes de la civilisation de Costișa à la lumière d'analogie de Borlești*, in: *Dacia*, N. S., XIV, 1970, 51-82.
20. *Le commencement de l'âge du bronze dans l'espace carpato-danubien*, in: *VIIe Congrès International*, I, Praga, 1970, 615-619.
21. *Câteva observații referitoare la tipurile de așezare aparținând culturii Monteoru în lumina cercetărilor din zona sud-vestică a Moldovei*, in: *Danubius*, IV, 1970, 93-112.
22. *Elemente Wietenberg descoperite în complexele de locuire aparținând fazelor timpurii ale culturii Monteoru din Moldova*, in: *Danubius*, V, 1971, 37-74.
23. *Câteva date referitoare la fazele târzii ale culturii Monteoru în lumina cercetărilor de la Pufești*, in: *MemAntiq*, III, 1971, 157-162 (împreună cu M. Nicu, Gh. Rădulescu).
24. *Cercetările arheologice de la Dădești (jud. Bacău)*, in: *Carpica*, IV, 1971, 119-128 (împreună cu V. Căpitanu).
25. *Săpăturile de salvare de la Vultureni (jud. Bacău)*, in: *Carpica*, IV, 1971, 146-148 (împreună cu V. Căpitanu).
26. *Depôts de l'âge du bronze tardif. La Moldavie*, in: *Inventaria Archaeologica*, fasc. 7, 13 pl., București, 1970 (împreună cu M. Petrescu-Dîmbovița).

27. *Așezarea din epoca bronzului de la Bogdăneșt (jud. Bacău). Raport amplu asupra cercetărilor arheologice efectuate în anii 1959-1962*, in: *ArhMold*, VII, 1972, 103-206 (împreună cu C. Buzdugan).
28. *Principalele rezultate ale săpăturilor de la Mănăstioara și Căndești – jud. Vrancea*, in: *Buletinul Comisiilor Academiei de Științe Sociale și Politice*, București, 1976.
29. *Căndești*, in: *Dicționar de Istorie veche a României*, București, 1976, 168-170.
30. *Câteva observații referitoare la ritul și ritualurile practicate de purtătorii culturii Monteoru în lumina săpăturilor de la Căndești (jud. Vrancea)*, in: *Carpica*, X, 1978, 97-132.
31. *Contribuții la cunoașterea concepțiilor despre lume și viață a comunităților tribale Monteoru*, in: *Carpica*, X, 1978, 97-132.
32. *Quelques observations concernant le rite et les rituels des communautés Monteoru à la lumière des fouilles de Căndești (dép. de Vrancea)*, in: Vulpe, R. (ed.), *Actes du I^e Congrès international de Thracologie (Bucarest, 4-10 septembre 1976)*, București, 1980, 73-88.
33. *Contribuția cercetărilor de la Căndești și Mănăstioara-Fitionești (jud. Vrancea) la cunoașterea istoriei străvechi (mileniile II – I î.e.n.) a zonelor situate la Curbura Carpaților Răsăriteni*, in: *Revista muzeelor și monumentelor. Monumente istorice și de artă*, Nr. 1, 1981, anul L, 26-34.
34. *Cercetările arheologice de la Căndești-Coasta Banului – com. Dumbrăveni, jud. Vrancea*, in: *Materiale*, Brașov, 1981, 112-123 (împreună cu A. Florescu).
35. *Observații recente cu privire la sistemul de fortificație al stațiunii Mănăstioara –Fitionești*, in: *Materiale*, Brașov, 1981, 124-130 (împreună cu A. Florescu).
36. *Aspecte ale civilizației traco-getice în zona de curbură a Carpaților răsăriteni*, in: *Studia Archaeologica et Antiqua*, I, 1983, 73-93 (împreună cu A. Florescu).
37. *Câteva date referitoare la cunoașterea sistemului de fortificații a așezărilor Monteoru din Moldova*, in: *ArhMold*, X, 1985, 7-29.
38. *Unele observații cu privire la geneza culturii Noua în zonele de curbură ale Carpaților Răsăriteni*, in: *ArhMold*, XIII, 1990, 49-102 (împreună cu A. Florescu).
39. Note, rezumat, légende de figures, indice toponimic și onomastic in: Florescu, A., *Repertoriul culturii Noua-Coslogeni din România – așezări și necropole*, in: *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos*, vol. X, Călărași, 1991, 161-166, 383-403, 405-414.
40. *Gârceni*, in: *Enciclopedia arheologiei și istoriei vechi a României*, coord. C. Preda, vol. II, D-L, Ed. Enciclopedică, București, 1996, 171 (împreună cu A. Florescu).
41. *Dumbrăveni*, in: *Enciclopedia arheologiei și istoriei vechi a României*, coord. C. Preda, vol. II, D-L, Ed. Enciclopedică, București, 1996, 89-92.
42. *Quelques données concernant l'organisation territoriale tribale et la structure économique et sociale spécifique au bronze moyen des zones estiques de la Roumanie*, in: Roman, P., Diamandi, S., Alexianu, M. (eds.), *The Thracian World at the Cross of Civilisation, Proceedings of the Seventh International Congress of Thracology, Constanța, Mangalia, Tulcea, 20-26 May 1996, The 7th International Congress of Thracology*, Ed. Vavila Edinf SRL., Bucharest, 1997, 493-503.
43. *Cercetări de suprafață în zonă*, in: Trușești. *Monografie arheologică*, Iași, 1999, 643-645.
44. *Plastica antropomorfă din așezarea Cucuteni A de la Țigănești, județul Bacău / Les représentations plastiques anthropomorphes Cucuteni A de Țigănești-Bacău*, in: Dumitroaia, Gh., Monah, D. (eds.), *Cucuteni aujourd'hui, Bibliotheca Memoriae Antiquitatis*, II, Piatra Neamț, 1996, 343-358 (împreună cu V. Căpitanu).
45. *Mănăstioara*, in: *Enciclopedia arheologiei și istoriei vechi a României*, coord. C. Preda, vol. III, M-Q, Ed. Enciclopedică, București, 2000, 36-37.
46. *Buhalnița*, in: Petrescu-Dîmbovița, M., Spinei, V. (ed.), *Cercetări arheologice și istorice din zona lacului de acumulare Bicaz*, Piatra Neamț, 2003, 249-262, 473-490 (împreună cu A. Florescu).

Recenzii și note bibliografice:

1. Jan Machnic, *Frühbronzezeit Polens*, Wraclaw-Warszeva-Krakow-Gdansk, 1977, in: *ArhMold*, IX, 1980, 140-142.